

‘NATO 2030’ TRANSATLANTİK GÜNDEMİNE 2025 YILINDAN BİR BAKIŞ

A VIEW FROM 2025 ON THE NATO 2030 TRANSATLANTIC AGENDA

Murat DEMİREL

Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, ORCID: 0000-0001-7134-8985,
muratdemirelint@gmail.com

**Kabul Tarihi /
Accepted: 28 Haziran
2025**

**İletişim /
Correspondence: Murat
DEMİREL**

**Benzerlik Oranı/
Plagiasim: %19**

**Makale Türü/Article
Type: Araştırma
Makalesi/ Research
Article**

ÖZET

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), 1949 yılındaki kuruluşundan bugüne uluslararası sistemdeki değişen şartlara uyum sağlamaya çalışmış, temel stratejiler belirlemiştir. 2019 yılında başlayan bir çabayla, oluşturulan “NATO 2030” başlıklı strateji bu süreçlerden birini teşkil etmektedir. Bu bağlamda, Haziran 2021’deki Brüksel Zirvesi’nde NATO 2030 gündeminin kabul edilmesi, İttifak’ın siyasi uyumunu, dayanıklılığını ve küresel katılımını güçlendirmeyi amaçlayan uzun vadeli bir vizyon çizme yönünde önemli bir girişim olmuştur. Ancak, Rusya’nın 2022’de Ukrayna’yı tam ölçekli işgaliyle tetiklenen yeni tehdit algıları, NATO 2030 gündeminin ortaya çıkan koşullara ne ölçüde uyumlu olduğu hususunda soru işaretleri doğurmuştur. Bu çalışma, NATO’nun 2030 stratejisinin gidişatını, 2025 yılından bir bakışla incelemektedir. Çalışmanın araştırma sorusu “NATO 2030 gündemi dâhilindeki temel politikalar ile 2025 yılındaki NATO söylemlerinin ortaya koyduğu politikalar ne ölçüde örtüşmektedir?” şeklinde kurgulanmıştır. Bu kapsamda çalışma, içerik analizi yöntemini kullanarak NATO’nun resmi internet sayfasında “Konuşmalar ve Transkripsiyon” sekmesi altında yer alan 1 Ocak 2025 tarihinden 9 Haziran 2025 tarihine kadar yoğunluğuna yakını NATO Genel Sekreteri tarafından yapılmış 69 konuşmayı inceleyerek NATO’nun tehdit algılamaları ve temel politika eğilimlerine dair bulgulara ulaşmıştır. 2025 yılı NATO söylemi kapsamında çalışma, Ukrayna sahasının yakın gelecekteki küresel rekabetin bir ön sahnesi olarak algılandığını ve bu kapsamda NATO 2030 gündemindeki temel stratejilerle örtüşür şekilde Rusya’nın saldırganlığının bir tehdit olarak, Çin’in yükselişinin ise potansiyel bir risk olarak değerlendirildiğini, bu iki ülkenin istikrarsızlaştırma faaliyetleriyle kural temelli uluslararası düzene zarar verdiklerine dair bir algının olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca çalışma, insan güvenliği ve çevre güvenliği gibi geleneksel olmayan güvenlik sektörlerinde NATO 2030 gündeminde yer alan tehdit algılarının zayıfladığını ve NATO’nun 2025 söyleminde dikkate değer şekilde yer bulmadığını tetkik etmiştir.

Anahtar Kelimeler: NATO, NATO2030, Ukrayna, Çin’in Güçlenmesi, Rusya

ABSTRACT

Since its establishment in 1949, The North Atlantic Treaty Organization (NATO) has sought to adapt to the changing conditions of the international system and has outlined key strategic directions. As part of an initiative launched in 2019, NATO developed a strategy titled “NATO 2030.” In this context, the adoption of the NATO 2030 Agenda at the Brussels Summit in June 2021 marked a significant step toward outlining a long-term vision aimed at strengthening the Alliance’s political cohesion, resilience, and global engagement. However, under the new threat perceptions triggered by Russia’s full-scale invasion of Ukraine in 2022, the extent to which NATO’s 2030 Agenda aligns with emerging circumstances has come into question. This study examines the trajectory of NATO’s 2030 strategy from the perspective of the year 2025. The research question of the study is formulated as follows: “To what extent do the core policies outlined in the NATO 2030 Agenda match up with the policies presented in NATO’s discourse in 2025?” Within this scope, the study employs content analysis to examine 69 speeches—most of which were delivered by the NATO Secretary General—published under the “Speeches and Transcripts” section of NATO’s official website between January 1, 2025, and June 9, 2025 by providing insights into NATO’s threat perceptions and key policy trends. As a result, in consideration with the NATO discourse in 2025, it is observed that the Ukrainian crisis is perceived as a frontline in the emerging global competition. In this context, Russia’s aggression is framed as a growing threat, and China’s build-up is regarded as a potential risk—both aligning with the core strategies outlined in the NATO 2030 agenda. There is a prevailing perception that these two countries, through their destabilizing activities, are undermining the rules-based international order. On the other hand, it has been noted that threat perceptions in non-traditional security sectors such as human security and environmental security—though included in the NATO 2030 Agenda—have weakened and received little emphasis in the NATO discourse of 2025.

Keywords: NATO, NATO 2030, Ukraine, China’s Build-up, Russia

GİRİŞ

Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), 1949'daki kuruluşundan bu yana gelişimine devam etmiş ve uluslararası sistemin değişen dinamiklerine her dönem uyum sağlamak için çabalamıştır. “Siyasi uyum NATO'nun yaşam kaynağı olduğu kadar, aynı zamanda hayatta kalabilmesinin de temel teminatı” olmuştur (“NATO 2030: United for a New Era”, 2020, s. 64). Bu adaptasyonun bir parçası olarak 4 Aralık 2019 tarihinde NATO Genel Sekreteri, Londra Liderler Toplantısında, NATO'nun stratejik ve siyasi rolünün güçlendirilmesine yönelik bir çalışma başlatması için görevlendirilmiştir (Bkz. “NATO 2030: Yeni bir Çağ için Birliktelik”, t.y.). Bu süreçte, NATO'yu güçlendirmek ve geleceğe hazırlanmak için yeni bir gündem inşa edilmeye başlanmış ve bağımsız bir uzmanlar grubu altyapı oluşturacak bir rapor hazırlamış; genç liderler, sivil toplum ve özel sektörden temsilciler gibi paydaşlardan da görüşler alınmıştır. İlgili sürecin sonunda “NATO 2030” başlıklı bir gündem hazırlanmıştır. Bu kapsamda öne çıkan üç temel hedef, NATO'nun askeri olarak güçlü kalması; siyasi olarak daha da güçlenmesi ve daha küresel bir yaklaşım belirlemesi olarak tayin edilmiştir. “NATO 2030” gündemi, Haziran 2021'de Brüksel'de gerçekleşen NATO Zirvesi'nde, takip eden on yıl ve ötesi için bir strateji belgesi olarak kabul edilmiştir (“NATO 2030: Making a Strong Alliance Even Stronger”, t.y.).

NATO için önemli bir aşama olarak görülen bu metin imzalandıktan sonra uluslararası sistemdeki çeşitli değişimler NATO politikalarını derinden etkilemiştir. Rusya'nın 2022 yılında Ukrayna'nın başkenti Kiev'i işgal ederek bir savaş başlatması, ilgili süreçte Çin ve Rusya yakınlaşmasının kademeli olarak artması, Çin'in askeri yapılanmalarındaki artış, Kuzey Kore gibi aktörlerin Ukrayna sahasındaki çatışmalara katılması, NATO'nun bir iç sorunu olan külfet paylaşımına dair tartışmalarının yoğunlaşması, Ukrayna'nın NATO üyeliği tartışmaları ve yeni bir NATO genişlemesinin gerçekleştirilerek Finlandiya ve İsveç'in NATO üyesi olmaları gibi birçok gelişme örgütün uluslararası sistemdeki konumlanmasını ve işlevlerini etkileyen unsurlar olmuştur. Bu çalışma, değişen bu koşullar çerçevesinde NATO'nun 2025 yılında var olan temel algı ve politikalarıyla “NATO 2030” gündeminin çerçevesi arasındaki örtüşme ve ayrışmaları derleyerek literatüre katkı sunmayı hedeflemiştir. Çalışmanın araştırma sorusu “2021 yılında kabul edilen NATO 2030 gündemi dâhilindeki temel politikalar ile 2025 yılındaki NATO söylemlerinin ortaya koyduğu politikalar ne ölçüde örtüşmektedir?” şeklinde kurgulanmıştır. Bu kapsamda çalışma, içerik analizi yöntemini kullanarak NATO'nun resmi internet sayfasında “Konuşmalar ve Transkripsiyon” sekmesi altında yer alan 1 Ocak 2025 tarihinden 9 Haziran 2025 tarihine kadar yoğunluğuna yakını NATO Genel Sekreteri tarafından yapılmış 69 konuşmayı inceleyerek NATO'nun tehdit algılamaları ve temel politika eğilimlerine dair çıkarımlarda bulunmuştur. Bu çerçevede çalışma, öncelikle NATO 2030 gündemini açıklamış, ardından NATO'nun 2025 yılı söylemindeki temel politika eğilimlerini NATO 2030 gündemi çerçevesinde değerlendirmiştir. Makale, sonuç bölümünde ilgili bulgular eşliğinde NATO'nun 2025 yılı söyleminde 2030 stratejisi ile örtüşen ve ayrışan noktalara dair çözümlemelerde bulunmuştur.

NATO 2030 GÜNDEMİ

NATO 2030 gündemi, bir süreç dahilinde geliştirilmiş strateji belgesidir. Bu gündemin alt yapısı üç önemli belgeyle analiz edilebilir. Bunlardan ilki, 2030 gündeminin omurgasını oluşturan ilk taslağı kaleme alan “Bağımsız Uzmanlar Grubu”nun çalışmalarıdır. Diğer yandan 2030 gündeminin kabul edildiği 14 Haziran 2021 tarihli Zirve Toplantısı kararları sürecin yasal temelini de oluşturmaktadır. Üçüncü temel metin ise NATO'nun 2030 gündemi için hazırladığı resmi web sayfasıdır. Bu kapsamda çalışma, bu üç metinden örneklerle ilgili stratejinin betimlemesini yapacaktır.

Moller ve Rynning'e göre, 2030 stratejisine yönelik süreç, müşterek savunmayı 360 derecelik bir politika ile rakip orta ölçekteki güçler ile büyük güçler (Rusya ve Çin), ortaklar (örneğin Avustralya, Japonya ve Hindistan), alanlar (örneğin siber ve uzay) ve coğrafya (örneğin Hint

Okyanusu ve Kuzey Atlantik/Kuzey Kutbu) gibi faktörler dikkate alınarak inşa edilmiştir. Bu kapsamda yeni stratejinin; ortakları, alanları ve coğrafyaları sistemik rakiplere karşı hesaba katarak savunma ve caydırıcılık hedeflerini yeniden tesis etmesi planlanmıştır. (Moller ve Rynning, 2021, s.178). Kecskeméthy, 2030 stratejisini aynı zamanda talep odaklı bir yaklaşımdan çıkar odaklı bir yaklaşıma geçiş olarak vurgulayarak, NATO'nun bu gündemle stratejik çıkarlarını geliştirmek için ortaklarla daha etkili iş birlikleri geliştirerek küresel bir ortaklık planı geliştirme eğiliminde olduğunu belirtmiştir (Kecskeméthy, 2021, s. 123). Bu çerçevede, bağımsız uzmanlar grubunun 30 Mart 2020 tarihinden sonra gerçekleştirdiği birçok istişare ve danışmadan sonra hazırladığı taslak rapor "NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik" (*NATO United for a New Era*) başlığıyla 25 Kasım 2020 tarihinde yayınlanmıştır (Bkz. "NATO 2030: United for a New Era", 2020, ss.66-67). İlgili raporun içeriği şu şekilde özetlenebilir:

Çalışmanın amaçlarının anlatıldığı önsöz ile başlayan rapor, "Giriş ve Temel Bulgular", "Analiz: 2010-2030 Güvenlik ve Siyasi Ortam" ile "Öneriler: NATO'nun Rolünün, Uyumunun ve İstişaresinin Güçlendirilmesi" başlıklı üç ana bölümden oluşmakta ve sonuç bölümüyle tamamlanmaktadır. İlk bölümde, Grubun 2030'daki NATO vizyonunun ana hatları ile Grubun temel bulgularının özeti sunulmaktadır. İkinci bölüm, günümüz ile 2030 arasında NATO'nun içinde bulunduğu koşullara etki edebilecek ana eğilimleri değerlendirmektedir. Üçüncü bölümde ise, Genel Sekreter tarafından Gruba verilen üç hedefin (1- Müttefiklerin birliğinin, dayanışmasının ve uyumunun güçlendirilmesi; 2- NATO bünyesinde Müttefikler arasındaki siyasi istişarenin ve eşgüdümün artırılması; 3- Tüm stratejik yönlerden İttifak'ın güvenliğine yönelik mevcut ve gelecekteki tehditlere ve sınamalara cevap verebilmek için NATO'nun siyasi rolünün ve ilgili araçlarının güçlendirilmesi) her birine göre tematik olarak düzenlenmiş tavsiyelerin daha ayrıntılı bir tartışması ile bu kapsamdaki öneriler sunulmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, t.y.).

İlgili raporun ilk kısmını teşkil eden "Temel Bulgular" bölümünde; sistemik rekabetin geri dönmesi, Rusya'nın ısrarlı saldırganlığı, Çin'in yükselişi, ortaya çıkan yıkıcı teknolojiler (*Emerging and Disruptive Technologies – EDT*), artan ulus ötesi tehditler ve risklerle şekillenen yeni stratejik ortama NATO'nun uyum sağlaması gerektiği belirtilmiştir. Raporun devamında terörizme ve hibrit tehditlere de özellikle değinildiği görülmektedir ("NATO 2030: United for a New Era", 2020, ss.12-13, 16, 23). Raporun yazıldığı dönemde etkileri devam eden COVID 19 sürecinden bahsedilen raporda, pandeminin etkilerinin henüz tam anlamıyla geçmediği, özellikle doğurduğu ekonomik sorunların Müttefiklerin bütçelerine ciddi zarar verdiği vurgulanmış, ancak savunma harcamalarında artış için planlamaya neden olan güvenlik tehditlerinin yok olmadığına altı çizilmiştir ("NATO 2030: United for a New Era", 2020, s.21). İlgili raporda, NATO'nun periyodik şekilde tehdit senaryoları ve savaş oyunları üzerinde çalışması gerektiğine dair tavsiyeler not edilmiştir ("NATO 2030: United for a New Era", 2020, s.24).

Yükselen tehditler ve sınamaların sıralandığı bölümde sırasıyla Rusya, Çin, ortaya çıkan yıkıcı teknolojiler, terörizm, güney [kanat], silahların kontrolü ve nükleer caydırıcılık, enerji güvenliği, iklim ve yeşil savunma, insan güvenliği ve kadın, barış ve güvenlik, pandemiler ve doğal afetler, hibrit ve siber tehditler, uzay sahası, stratejik iletişim, kamu diplomasisi ve dezenformasyonla mücadele başlıkları verilmiştir. Diğer bir deyişle, bu raporda NATO'nun algıladığı tehdit ve sınamalar bu şekilde sıralanmıştır (Bkz. "NATO 2030: United for a New Era", 2020, s.25-49). Dikkat çeken yönlerden birisi, ilgili raporda Rusya için 'büyük olasılık la İttifak için ana askeri tehdit olarak kalacağı', Çin için ise 'çok farklı türde bir meydan okuma' ifadelerinin kullanılmasıdır (Tardy, 2020).

Genel olarak değerlendirildiğinde bağımsız uzmanların hazırladığı bu rapor, NATO için bir vizyon önermiştir. Bu vizyona göre NATO, "barış ve istikrarın temel taşı olarak rolünü sürdürmeli; kolektif savunma için stratejik çekim merkezi olma konumunu korumalı;

müttefiklerin büyük ulusal güvenlik tehditleri karşısında danışmak üzere başvurduğu eşsiz bir forum olarak rolünü güçlendirmeli, proaktif biçimde fikir birliği oluşturmayı hedeflemeli; açık toplumların geliştiği bir uluslararası düzende daha büyük bir rol oynamalı; ortaklarla daha derin stratejik bağlantılara sahip olmalı; Avrupa Birliği ile istişarelerini yoğunlaştırmalıdır. Bunu başarmak için Müttefikler, Kuzey Atlantik Antlaşmasının demokratik ilkelerine bağlı kalmalı; kolektif güvenliğin getirdiği yükü paylaşmalı; Eylemlerinin İttifakın bütünlüğünü zayıflatmamasını sağlamalı; istişarelerde kolektif savunmayı ön planda tutmalı; hızlı karar almayı mümkün kılmalıdır” (Tardy, 2020).

Bu raporun yankıları tartışılırken, kendisini “Tarihin en güçlü ve en başarılı ittifakı” olarak nitelendiren NATO (Bkz. NATO, 14 Haziran 2021, Md. 2). 14 Haziran 2021’de 30 devlet başkanının katılımıyla gerçekleşen liderler zirvesinde NATO 2030 gündemini kabul etmiş ve ittifakın nasıl güçlendirileceği, ittifakın güvenliğe yaklaşımının nasıl genişletileceği, kurallara dayalı uluslararası düzeni korumaya nasıl katkı sağlanacağı, Rusya’nın saldırgan davranış örüntüsü, Çin’in yükselişi, terörizm, siber saldırılar ve yıkıcı teknolojiler ve iklim değişikliğinin güvenliğe etkileri konuları başta olmak üzere çeşitli hususlarda kararlar almıştır (NATO, 31 Mayıs 2022).

NATO 2030 gündemi çerçevesinde 14 Haziran 2021’deki Liderler Zirvesinde alınan kararlardan ilki karmaşık güvenlik ortamında, NATO’nun üyeleri için müşterek savunma ve güvenlik konularında istişarelerde bulunma ve karar almak için temel bir forum olmayı sürdürmesi olarak not edilmiş, NATO’nun Avro-Atlantik bölgesinin tamamında barış, güvenlik ve istikrar için çabalayan bir savunma örgütü olduğu vurgulanmıştır. Beşinci madde kapsamında müşterek savunma taahhütüne bağlı bulunan bir örgüt olarak, NATO’nun ‘bölünmez’ güvenliğini korumak ve NATO’nun üç temel görevi olan müşterek savunma, kriz yönetimi ve işbirlikçi güvenlik için 360 derecelik bir bakış açısıyla faaliyetlerini sürdüreceği belirtilmiştir (NATO, 14 Haziran 2021, Md. 1). İlgili kararın üçüncü maddesinde tehdit algıları üzerine daha somut ifadeler kullanılmış ve Rusya’nın saldırgan tutumları; terörizm; düzensiz göç ve insan kaçakçılığı; Çin’in yükselen etkisi; siber, hibrit ve asimetrik tehditlerin varlığı, dezenformasyon kampanyaları ve teknolojinin kötü niyetli kullanımı; güvenliği etkileyen uzay sahasındaki değişimler; kitle imha silahlarını içeren silahlanma ve silahların kontrolü mimarisindeki erozyon; iklim değişikliği belirtilmiştir (NATO, 14 Haziran 2021, Md. 3). 14 Haziran 2021 tarihindeki zirve sonuç bildirgesindeki kararlar bir tablo halinde incelendiğinde kararlara mevzubahis olan konular aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

Tablo 1. 14 Haziran 2021 NATO Liderler Zirvesi Kararlarının İçerikleri			
Karar No.	İlgili Olduğu Konu	Karar No.	İlgili Olduğu Konu
Karar 1-2	NATO’nun temel değer ve politikaları	Karar 52-53	İran ve Suriye Sahası
Karar 3	NATO’nun temel tehdit algıları	Karar 54	Belarus
Karar 4	Pandemi dönemi savunma anlayışı	Karar 55-56	Çin
Karar 5-7	NATO 2030 ve kapsamında alınan temel kararlar	Karar 57	Avrupa Birliği
Karar 8	Askeri ve askeri olmayan araçların kullanımının önemi	Karar 58	İklim Değişikliği
Karar 9 - 15	Rusya tehditi	Karar 59	Enerji Güvenliği
Karar 16-17	Terör tehditi ve terörizmle mücadele	Karar 60	İnsan Güvenliği

Karar 18-19	Afganistan	Karar 61	Kadın Hakları ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği
Karar 20	DEAŞ'la mücadele	Karar 62	Bütünlük Oluşturma (<i>Integrity building</i>)
Karar 21-26	Savunma ve Caydırıcılık	Karar 63	NATO'nun Ortaklıkları
Karar 27-29	NATO askeri altyapısı	Karar 64-65	NATO-AB İşbirliği
Karar 30	Dayanıklılık	Karar 66	NATO'nun açık kapı politikası
Karar 31	Hibrit tehditler	Karar 67	Bosna Hersek
Karar 32	Siber tehditler	Karar 68	Gürcistan
Karar 33	Uzay Sahası ve Güvenlik	Karar 69	Ukrayna
Karar 34	Sınamalar İçeren Bölgeler	Karar 70	Batı Balkanlar
Karar 35	Külfet Paylaşımı	Karar 71	Kosova
Karar 36	Askeri altyapıya yatırım	Karar 72	Finlandiya-İsveç
Karar 37	Teknolojik eşliği koruma	Karar 73	Asya-Pasifik / Latin Amerika Partnerler
Karar 38-39	5. madde kapsamında NATO toplumlarını korumada kararlılık ve savunma araçları	Karar 74	Kuzey Afrika (MENA) İşbirliği ve Diyalog Süreci
Karar 40-41	Nükleer Caydırıcılık	Karar 75	Sahel Bölgesi
Karar 42-44	Balistik füze sistemleri	Karar 76	Libya
Karar 45-49	Silahların kontrolü ve silahsızlanma	Karar 77	NATO'nun yeni tehdit ve sınamalara adaptasyonu
Karar 50	Rusya'nın saldırganlığı	Karar 78	Belçika Hükümeti ve toplumuna teşekkür
Karar 51	Kuzey Kore	Karar 79	Alınan Kararların 2030'a adaptasyona katkısına dair vurgu

Kaynak: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?selectedLocale=en

14 Haziran 2021 tarihli kararların beşinci, altıncı ve yedincisi direkt olarak NATO 2030 gündemine ayrılmış ve 2030 stratejisinin aşağıda bahsedilen temel maddeleri altıncı maddede not edilmiş, 79 numaralı son maddede de alınan kararların 2030 gündemine uyum için olan önemi vurgulanmıştır (NATO, 14 Haziran 2021, Md. 5-7, 79). NATO 2030 gündemi, resmi internet sitesinde özetlendiği şekliyle ise “NATO’ya yatırım yapılması” başlığını da katarak dokuz temel başlık olarak açıklanmıştır. Bu kararlar “Siyasi istişare ve koordinasyonun derinleştirilmesi”, “Caydırıcılık ve savunma kapasitesilerinin güçlendirilmesi”, “Dayanıklılığın Artırılması”, “Teknolojik Eşliğimizin Korunması”, “Kurallara dayalı uluslararası düzene sahip çıkılması”, “Eğitimlerin ve kapasite inşasının artırılması”, “İklim değişikliği ile mücadele edilmesi ve ona uyum sağlanması”, “Bir sonraki stratejik konsept (...in hazırlanması)”, “NATO’ya yatırım yapılması” şeklinde olmuştur (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO Genel Sekreteri Jen Stoltenberg ilgili zirve sonrasında yaptığı açıklamada, “NATO’ya yatırım yapılması” unsurunu ayrı bir başlık olarak vurgulamadan toplam sekiz konuda kararlar alındığını ifade etmiştir. İlk olarak NATO’nun transatlantik ilişkilerde istişare ve ortak eylem için temel bir mekanizma ve platform olarak korunacağı hedefinin altını çizmiş, ikinci olarak ise Avro-Atlantik bölgesi için savunma ve caydırıcılık kapasitelerinin artırılması amacını

paylaşmıştır. Üçüncü başlık altında ise somut milli hedefler geliştirilerek NATO üyesi ülke toplumlarının dayanıklılığının artırılması gayesini vurgulamıştır. Genel Sekreter, dördüncü hedefin NATO'nun teknolojik eşliğinin keskinleştirilmesi olduğunu not etmiş, bu kapsamda üniversitelerde kurulacak teknoloji temelli yeni girişimlerden NATO'nun inovasyon fonları gibi çeşitli unsurlara değinmiştir. Stoltenberg, karar alınan beşinci konunun kural temelli uluslararası düzene sahip çıkmak olduğunu belirtmiş ve bu hususta Avustralya, Yeni Zelanda, Güney Kore Cumhuriyeti ve Japonya ile olan işbirliğinin ve Latin Amerika, Afrika ve Asya'daki paydaşların önemini vurgulamıştır. Genel Sekreter, altıncı başlık olarak eğitim verme ve kapasite inşa etme konusunu açıklayarak bu hususta Ukrayna, Gürcistan, Irak ve Ürdün'de yürütülen faaliyetlerin önemini altını çizmiştir. Yedinci başlığı iklim değişikliğine ayıran Stoltenberg, iklim değişikliğinin güvenliğe olan etkilerinin incelenmesini ve önlemler alınmasını NATO'nun önemli bir görev olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu çerçevede NATO yapılanmaları, misyonları ve faaliyetlerinde ilgili konuya özel bir yer ayrılmasının; bundan sonraki tatbikatlara, savunma planlamalarına ve tedariklere iklim değişikliğinin entegre edilmesinin hedeflendiğini not etmiştir. Bu minvalde, askeri faaliyetlerin sera gazı etkilerinin tespiti ve takibi, emisyonların düşürülmesi ve 2050 yılı için de 'sıfır emisyon' hedefi dikkate alınarak hareket edilmesinin planladığı vurgulanmıştır. Sekizinci başlık altında da, NATO'nun 2022 yılında yeni bir stratejik konsept hazırlayacağına dair karar paylaşmıştır. Konuşmasının devamında Stoltenberg; teknik kapasite, siyasi istişare ve askeri planlama ile gerçekleşecek kapsamlı bir siber savunma politikasını hedeflediklerini, uzay çalışmalarını da kara, deniz, hava ve siber unsurlarını etkileyen önemli bir mecra olduğu için geliştirmeyi amaçladıklarını ifade etmiştir. Konuşmasının son kısmını NATO'nun Afganistan'dan çekilişine ayıran Genel Sekreter, külfet paylaşımı açısından önem taşıyan üyelerin savunma harcamalarına ayırdıkları bütçelerindeki artış hakkında bilgiler paylaşmıştır (Bkz. NATO News, 14 Haziran 2021).

NATO 2030 gündem belgesindeki temel dokuz başlığa baktığımızda bunların ilki siyasi istişarenin ve koordinasyonun derinleştirilmesidir. Bu kapsamda NATO üyelerinin ittifakın güvenliği için birbirlerine daha sık danışmaları gerektiği karardır. Diğer yandan müttefiklerin her yıl dışişleri bakanları düzeyinde ek bir toplantı düzenlemesi; ulusal güvenlik danışmanları, siyasi yöneticiler ve diğer üst düzey yetkililer de dahil olmak üzere müttefik başkentlerle farklı formatlarda daha fazla istişare yapması not edilmiştir. Müttefiklerin ayrıca ortak güvenlik zorluklarını ele almak ve BM Genel Kurulu ve G-20 gibi diğer uluslararası forumlardaki toplantılardan önce tutarlı pozisyonlar almak adına askeri olmayan araçlardan daha iyi faydalanmak üzere de istişareleri artırması belirtilmiştir (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin ikinci başlığı ise "Caydırıcılık ve savunma kapasitesilerinin güçlendirilmesi" şeklindedir. Bu başlık altında NATO'nun savunma ve caydırıcılık için alt yapısını oluşturan nükleer, konvansiyonel ve füze savunma sistemlerinin birlikte kullanılması yönündeki taahhüt vurgulanmıştır. Diğer yandan 2014'te alınan "Savunma Yatırımı Vaatı" kapsamında gayri-safı milli hasılanın %2'lik kısmının savunmaya ayrılması ve yıllık savunma harcamasının %20'lik kısmının 2024'e kadar temel yeni ekipman alınmasına ayrılması hususu ortaya konmuştur. Bu kararın arkasında NATO topraklarında daha fazla kuvvet bulundurma ve daha fazla konuşlanma hedefi yer alırken, ittifakın hazırlık, karşılık verme ve takviye yeteneklerinin desteklenmesi düşünülmüştür (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin üçüncü başlığı ise "Dayanıklılığın Artırılması" olmuştur. Bu kapsamda müttefiklerin daha geniş bir sahada ve daha koordine bir şekilde dayanıklılığı artırması hedeflenmiştir. Burada esas hedef milli şartlarla şekillenen dayanıklılık unsurlarının birleşerek ittifak çapında daha net ve ölçülebilir hedefler belirlenmesidir. Bu hedef için de her müttefikin kıdemli bir temsilcisini NATO istişareleri için görevlendirmesi düşünülmüştür. NATO'nun dayanıklılığı; müşterek savunması için ilk hat olarak ve NATO'nun üç temel görevi olan müşterek savunma, kriz yönetimi ve işbirlikçi güvenlik için alt yapı olarak değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, askeri kapasitelere eşlik eden sivil yapılar ve hizmetlerin de barış, kriz ve çatışma dönemlerinde önemli işleve sahip olduğu vurgulanmış, dayanıklılığın; potansiyel düşmanların bertaraf edilmesi için de anahtar olduğu not edilmiştir. NATO Savunma Bakanlarının özellikle liman ve havalimanları, petrol arzı, gıda ve medikal ekipman,

5G gibi telekomünikasyon ağlarını içeren kritik alt yapı unsurlarının durumu için kapsamlı bir rapor hazırladıkları not edilmiş, müttefikler arasında asgari düzeyde paylaşılmış bir dayanıklılık yapısının garanti edilmesi karar altına alınmıştır (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin dördüncü başlığı ise “Teknolojik Eşliğimizin Korunması” olup bu başlık altında özellikle Kuzey Atlantik İçin Savunma İnovasyon Hızlandırıcı- *Defence Innovation Accelerator for the North Atlantic (DIANA)* programından bahsedilmiştir. Bu programla akademi ve özel sektörün desteğinde, özellikle yeni girişimde bulunmuş şirketleri de içerecek şekilde kritik teknolojiler konusunda transatlantik iş birliğini artıracak, birlikte işlerliği teşvik edecek ve sivil yenilikçiliği harekete geçirecek bir yapı planlanmıştır. DIANA ile birlikte ittifak genelinde ofisler ve test merkezleri açılacak ve güvenilir yatırım kaynaklarının veritabanları yönetilecektir. Ayrıca bu çerçevede, müttefiklerin destekleriyle çok uluslu bir NATO İnovasyon Fonu kurulması ve müttefiklerin güvenliği için kritik olan alanlarda yeni ortaya çıkan ve yıkıcı teknolojiler hakkında çalışacak yeni girişimlere yatırım yapılması kabul edilmiştir. Teknolojik gelişmelerin barışın, krizlerin ve çatışmaların doğasını değiştirmekte olması, Çin’in yapay zekâ konusunda on yıl içerisinde lider olmayı hedeflemesi gibi etkenler ışığında NATO, transatlantik güvenlik için ilgili konularda önde olmayı sürdürmeyi amaç edinmiştir. Özellikle, DIANA’yı bir temel altyapı olarak görerek NATO’nun yedi temel yıkıcı teknoloji alanında çalışmalarını sürdüreceği not edilmiştir: yapay zeka, veri ve bilgi işlem, otonomi, kuantum destekli teknolojiler, biyoteknoloji, hipersonik teknoloji ve uzay (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin beşinci başlığı olan “Kurallara dayalı uluslararası düzene sahip çıkılması” kapsamında NATO’nun benzer düşünen müttefikler ve uluslararası örgütlerle işbirliğini artırarak Afrika, Asya ve Latin Amerika’daki angajmanlarını artırması, Avrupa Birliği ile olan koordinasyonunu güçlendirmesi, komşu ülkeler ve NATO üyesi olmak isteyen aday ülkeler ile iyi ilişkiler geliştirmesi hakkında karar alınmıştır. Bu politikanın altında küresel sınamalar karşısında NATO’nun daha küresel politikalar geliştirmesini desteklemek, paydaşlarla birlikte müttefiklerin güvenliğini, özgürlüğünü ve refahını sağlayan kural temelli uluslararası düzeni güçlendirmek yatmaktadır. Bu başlık altında, NATO ile aynı değerleri paylaşmayan otoriter devletler olan Rusya ve Çin’in bu mevcut düzene zarar verdiği vurgulanmıştır. NATO 2030 kararları çerçevesinde NATO’nun ilgili kural temelli uluslararası düzeni korumak adına kendi değer ve çıkarları doğrultusunda ortaklıklarını artırıp derinleştirmeye yatırım yapacağı not edilmiştir (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin altıncı başlığı ise “Eğitimlerin ve kapasite inşasının artırılması” olarak belirlenmiş olup NATO’nun ortaklarını özellikle terörizmle mücadele, istikrarlaştırma, hibrit tehditlere karşı koyma, kriz yönetimi, barış koruma, savunma reformu gibi konularda kapasite artırımları için desteklemesine karar verilmiştir. NATO yapısı gereği kriz ve çatışma alanlarına konuşlandırabilecek her daim hazır güçlere sahip olsa da, NATO’nun bu operasyonları sürdürmesi ve krize neden olan esas nedenleri ortadan kaldırması hususunda güçlükler yaşadığı belirtilmiştir. Bu nedenle kriz ve çatışma bölgelerinde yerel güçleri eğitmenin ve yerel kapasiteleri güçlendirmenin daha verimli olduğu vurgulanmıştır. Bu yöntemin güvenlik ve istikrarı artırdığı terörizmle mücadeleyi desteklediği, kriz yönetimi ve işbirlikçi güvenlik yaklaşımını desteklediği ifade edilmiştir (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin yedinci başlığı “İklim değişikliği ile mücadele edilmesi ve ona uyum sağlanması” olmuştur. Alınan bu karar kapsamında NATO’nun iklim değişikliğinin güvenlik üzerine olan etkilerini anlamak ve onlara uyum sağlamak hususunda öncü bir uluslararası örgüt olmasını hedefleyen “NATO İklim Değişikliği ve Güvenlik İçin Eylem Planı”nı kabul ettiği bildirilmiştir. Bu çerçevede NATO müttefiklerinin askeri faaliyet ve yapılanmalarında sera gazı salınımlarını düşürmeyi, 2050 yılında net sıfır emisyon hedefine yönelik somut adımlar atmaya taahhüt ettiklerini not etmiştir. NATO’nun kapsadığı bölgelerde ya da NATO’ya komşu Sahel, Ortadoğu, Kuzey Afrika gibi komşu bölgelerde ya da Arktik Bölgesinde, iklim değişikliğinin etkilerini anlayarak, azaltarak ya da onlara uyum sağlayarak

NATO'nun temel fonksiyonlarını daha isabetli bir şekilde yerine getireceği ifade edilmiştir. İlgili çerçevede iklim değişikliğinin gözlenmesi ve sıkı takip edilmesi, daha iyi bir şekilde araştırmalar yapılması ve veri paylaşımı ve analizin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Alınan bu kararlar NATO'nun doğal afetler, deniz seviyesi yükselmeleri, aşırı sıcak ve soğuklar olmak üzere her şartta işlevlerini sürdürebilmesi ve askeri emisyonlarını azaltması amacı ifade edilmiştir (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin sekizinci başlığı ise "Bir sonraki stratejik konsept"tir. Bu karar çerçevesinde NATO'nun 2010 yılında alınan son stratejik karardan sonra değişen uluslararası sistem şartlarında yeni bir stratejik konsepte ihtiyaç duyduğu belirtilmiştir. Bu konsept ile değişen güvenlik ortamının tahlilinin yapılması, NATO'nun devam eden temel görev ve amaçlarını ve bu yönde ihtiyaç duyulan siyasi ve askeri adaptasyon için stratejik yönelimin ortaya konması gerektiği vurgulanmıştır. İlgili başlık altında, değişen yeni güvenlik ortamındaki temel unsurlar; saldırgan bir Rusya, daha acımasız bir terörizm formu, komşularda devam eden istikrarsızlık, yükselen siber ve hibrit tehditler, yeni teknolojiler, pandemi ve iklim değişikliği ile Çin'in güç dengesini değiştiren yükselişi olarak not edilmiştir (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

NATO 2030 gündeminin dokuzuncu ve son başlığı ise "NATO'ya yatırım yapılması" olmuştur. Hedeflenen tüm unsurlara ulaşmak için gerekli kaynakların hem müttefiklerin milli bütçelerinden hem de ortak NATO fonlamasından doğru bir şekilde yapılması ifade edilmiştir. Bu noktada NATO'nun ihtiyaç duyduğu askeri, sivil ve altyapı yatırımların karşılanmasının öneminin altı çizilmiştir. İlgili çerçevede külfet paylaşımı hususuna atıf yapılmış, bir yandan da ortak fonlama ile ortak tatbikatlar ve eğitimler, daha güçlü bir siber güvenlik sistemi, en ileri teknoloji kapasiteleri sağlama ve ortaklar için kapasite geliştirme hususları vurgulanmıştır (NATO [Factsheet], Haziran 2021).

Görüldüğü üzere 14 Haziran 2021 Liderler Zirvesi kararlarına nakşedilen 2030 Gündemi, NATO'nun 2030 yılına doğru giderken temel güvenlik algılarını ve politika eğilimlerini tayin eden öncü kararlar niteliğine bürünmüştür. Bu çerçevede, temel strateji NATO'nun siyasi ve askeri bir platform olarak yeni güvenlik tehditlerine karşı temel bir mekanizma olmayı sürdürmesi, savunma ve caydırıcılık unsurlarının devamı, dayanıklılığın artırılması, teknolojik üstünlüğün korunması, kural temelli uluslararası düzenin korunması, özellikle NATO ortaklarına eğitim verme ve onların kapasite inşalarına yardımcı olma, iklim değişikliğinin güvenliğe olan etkileriyle mücadele şeklinde belirlenmiştir. Bu süreçte yeni bir stratejik konseptin hazırlanması gerektiği vurgulanmış ve tüm bu başlıklarda gelişme sağlanması adına NATO'ya yapılan yatırımların artırılarak sürdürülmesi gerektiğine dair ihtiyaç ortaya konmuştur.

NATO'NUN 2025 YILI SÖYLEMİNDEKİ TEMEL POLİTİKA EĞİLİMLERİNİN NATO 2030 GÜNDEMİ ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

NATO'nun 2025 yılında sahadaki politika eğilimlerini tespit etmek üzere çalışma kapsamında NATO'nun resmi internet sayfasında, "Haber Merkezi" (Newsroom) sekmesi altındaki "Konuşmalar ve Transkripsiyonlar" kısmında bulunan, 1 Ocak 2025 – 9 Haziran 2025 tarihleri arasında, 10 tanesi NATO Genel Sekreteri Yardımcısı ve NATO Askeri Komite Başkanı tarafından, 59 tanesi ise NATO Genel Sekreteri Mark Rutte tarafından yapılan toplam 69 adet açıklama incelenmiştir. Bu konuşmalara devlet veya hükümet başkanlarıyla birlikte düzenlenen ortak basın toplantıları da dahildir. Bu metinlerden NATO'nun algıları, sahadaki politikaları ve eğilimleri üzerine genel tespitler yapılmıştır.

NATO 2030 gündeminin birinci maddesi kapsamında siyasi istişare ve koordinasyonların artırılmaya gayret edildiği görülmüştür. Örneğin 16 Ocak 2025 tarihinde Cezayir, Ermenistan, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Kolombiya, Mısır, Gürcistan, Irak, İrlanda, İsrail, Japonya, Ürdün, Kazakistan, Malta, Moldova, Moğolistan, Fas, Yeni Zelanda, Katar, Kore Cumhuriyeti, Sırbistan, İsviçre, Tunus ve Ukrayna olmak üzere 26 ortak ülke ile toplantı yapılması istişarelerin genişletildiğine işaret etmektedir (Bkz. NATO, 16 Ocak 2025).

Diğer yandan bu süre zarfında İsveç ve Finlandiya'nın NATO'ya üye olmaları NATO yelpazesini genişletmiştir. Bu açıdan değerlendirildiğinde NATO, 360 derece güvenlik politikası geliştirmeye ve kendi etkinliğini küresel çapta genişletmeye çalışan bir örgüt görünümünde olup bu husus NATO 2030 gündemiyle uyusmaktadır. İlgili hususta Genel Sekreter Yardımcısı müşterek savunma ve küresel etkinlik için tüm üyelerin desteğini vurgular nitelikte “Kanada, İzlanda, Norveç, Türkiye, İngiltere ve ABD olmadan Avrupa'yı güvende tutabileceğimizi düşünmek mantıklı değil... Bu sadece bir coğrafya meselesi değil, aynı zamanda para, yetenek ve güvenilirlik meselesi” şeklinde ifadeler kullanmıştır (NATO, 20 Mart 2025).

İlgili çerçevede Avro-Atlantik güvenliğinin Hint-Pasifik ile bağlantısının arttığının ifade edilmesi ve Latin Amerika'dan Afrika'ya ortaklara vurgular yapılması siyasi istişare ve koordinasyonun derinleştirilmesinin göstergeleri olmuştur. Açıklamalarda, NATO'nun 32 üyesiyle iki kıtayı ve bir milyar insanı kapsayan, dünyanın ekonomik ve askeri gücünün yarısını temsil eden bir uluslararası örgüt olduğu tekrar eden şekilde ortaya konmuş ve “Birimiz hepimiz için, hepimiz birimiz için” şeklinde tercüme edilebilecek bir anlayış tekrarlanmıştır (Örnekler için bkz. NATO, 4 Nisan 2025; NATO, 25 Nisan 2025; NATO, 26 Mart 2025).

2025 yılı demeçlerine bakıldığında ilk göze çarpan husus, NATO'nun 2030 çerçevesinde mevcut olmayan bir teyakkuz ve mobilizasyon halidir. 2030 gündeminde vurgulanan yeni güvenlik ortamına ayak uydurma çabası, 2025 yılında tehditler karşısında acil kodlu önlemler almaya çalışan bir NATO'ya dönüşmüştür. 2030 gündemi kabul edildikten sonraki süreçte NATO'nun algıladığı tehditler artmış ve netleşmiştir. İlgili tehditlere karşı da mobilize olma eğiliminde olan bir NATO ortaya çıkmıştır. Bu alt yapıda, 2030 gündeminde yer alan “Caydırıcılık ve savunma kapasitesilerinin güçlendirilmesi”, “Dayanıklılığın Artırılması”, “Eğitimlerin ve kapasite inşasının artırılması” ile “NATO'ya yatırım yapılması” hususlarının ağırlık kazandığı söylenebilir.

2030 gündeminde bahsedilen risklerin giderek NATO'yu derinden tehdit etmesi ve sahada karşılaşılan sınamalar NATO'nun savaşta olmasa da savaşmış gibi hazırlık yapması gerektiği yönündeki görüşü konsolide etmiştir. NATO Askeri Komite Başkanı Amiral Dragone'un 14 Mayıs 2025'teki konuşmasında zikrettiği “Barışı sürdürmek için gerekli aşî savaşa hazır olmaktır” (NATO, 14 Mayıs 2025b) sözleri bu açıdan NATO'nun temel politikasını açıklamaktadır. 15 Ocak'ta NATO Genel Sekreteri Mark Rutte “Savaşı önlemek için ona hazırlanmamız gerekir. Savaş zihniyetine geçmenin zamanı geldi” şeklinde bir açıklama yapmış (Bkz. NATO, 15 Ocak 2025), devam eden süreçte de “Yoğun bir uluslararası rekabet için hazır olmalıyız” (NATO, 20 Şubat 2025) şeklinde demeçler vermiştir. NATO'nun mevcut durumda kendi üye ülkelerini savunmak ve caydırıcı olmak adına yeterli olduğunu ancak beş yıl zarfında bu yeterliliğini sürdüremeyebileceğine dair vurgular mevcuttur (Bkz. NATO, 20 Mart 2025; NATO, 5 Haziran 2025). “Savaşta olmadığımız gibi, barışta da değiliz” (NATO, 21 Mayıs 2025), “Savaş zihniyetine geçme zamanı” (NATO, 15 Ocak 2025) şeklindeki ifadelerin teyit ettiği üzere NATO'nun savaşa hazır olma konusunda kendisini geliştiren, daha mobilize bir durumda olduğu söylenebilir (NATO, 21 Mayıs 2025). Genel Sekreter Rutte, 5 Haziran 2025'teki konuşmasında Alman Genel Kurmay Başkanı'nın “2029 yılında Rusya'nın NATO'ya saldırmaya hazır olabileceği”ne dair açıklamalarını hatırlatmıştır (Bkz. NATO, 5 Haziran 2025). NATO'nun 2025 yılında sahip olduğu bu bakış açısının 2030 gündeminde bu seviyede vurgulandığını söylemek mümkün değildir. Savaş halindeki zihniyete geçme meselesi, NATO'nun 2030 gündemine göre tehdit algılarındaki artış ve netleşmeyi göstermektedir.

NATO Askeri Komite Başkanı Amiral Giuseppe Cavo Dragone'un 14 Mayıs 2025 tarihinde yapmış olduğu konuşma, NATO'nun tehdit algılarını özetler nitelikte olmuştur. Dragone konuşmasında, listenin başında Rusya'nın saldırgan yayılmacılığı, Çin'in stratejik alanlarda istikrarsızlaştıran mevcudiyeti, terörizm ve siber saldırı tehditlerinin yer aldığını belirtmiş, bu hususlara Arktik Bölgesinde ve uzay sahasındaki rekabeti eklemiştir (NATO, 14 Mayıs 2025a). 15 Mayıs 2025'te Antalya'da gerçekleşen Gayri Resmi Dışişleri Bakanları

Toplantısında tehdit algılamaları ortaya konarken birinci sırada Rusya, ikinci sırada Çin ve üçüncü sırada terörizmden bahsedilmiştir (NATO, 15 Mayıs 2025).

Bu tehdit algılamalarında ön sırayı hiç kuşkusuz Rusya'nın aldığı görülmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya açmış olduğu savaş, NATO Genel Sekreterinin deyişiyle Avro-Atlantik bölgeyi istikrarsızlaştırma çabalarını içeren, sadece bölgesel bir mücadeleyi değil, uzun vadeli küresel bir çatışmanın ön karşılaşmasıdır (NATO, 3 Nisan 2025). Yapılan açıklamalarda Rusya'nın milli gelirinin % 10'unu, bütçesinin % 40'mı savunmaya ayırdığı ifade edilmiş (NATO, 12 Şubat 2025), Ukrayna meselesinin ötesinde Rusya'nın NATO'yla uzun vadeli bir çatışma için hazırlık yaptığı (NATO, 13 Ocak 2025); Rusya'nın Avrupa güvenliğini yeniden şekillendirmeye çalıştığı (NATO, 9 Nisan 2025) ifade edilmiştir.

Bahsi geçen "Ukrayna'yı topyekûn işgali" esnasında Rusya'nın; Çin, Kuzey Kore ve İran'dan aldığı destek NATO tarafından küresel bir sınamanın sinyali olarak değerlendirilmiştir (NATO, 3 Nisan 2025; NATO, 24 Şubat 2025). NATO açıklamalarında Ukrayna sahasında Rusya'nın yalnız olmadığını, Çin, Kuzey Kore ve İran tarafından desteklendiğini tekrar vurgulamıştır (Bkz. NATO, 20 Şubat 2025; NATO, 9 Mayıs 2025). Rusya'nın bu ülkelerle Ukrayna sahasındaki işbirliğinin İttifak için tüm dünyada çeşitli riskler barındırdığı ifade edilmiştir (NATO, 2 Nisan 2025). Bu durum, Kuzey Koreli askerlerin Ukrayna'da Rusya'nın yanında çarpışmasıyla Avrupa'daki mevcudiyeti; İran'ın Rusya'ya Ukrayna'da kullanılmak üzere füze ve ölümcül insansız hava araçları (İHA) vermesi ve Çin'in 'Rus savaş makinesini desteklemesi' şeklinde ifade edilmiştir (NATO, 26 Mart 2025). Rusya'ya sağlanan bu destek "Rusya'nın ordusunu Çin teknolojisi, ölümcül İran İHA'ları ve Kuzey Koreli askerler ile yeniden inşa ettiği" şeklinde yorumlanmıştır (NATO, 26 Mart 2025). Bu kapsamda, Kuzey Kore'nin askeri varlığının Avrupa'da olması ve Rusya'nın savaşına sahada entegre olması da geleceğe dair NATO için riskler barındıran bir gelişme olarak not edilmiştir (NATO, 4 Nisan 2025; NATO, 9 Nisan 2025).

Diğer yandan Rusya'dan hemen sonra adı geçen, "tehdit" olarak henüz nitelendirilmese de potansiyel risk ve rakip olarak hesaba katılan Çin'in NATO için önemli bir odak noktası olduğu anlaşılmaktadır. Çin, askeri sanayi ve teknolojik altyapısında artan kapasitesi ile NATO için potansiyel bir risk olarak değerlendirilmektedir. Çin'in Rus askeri sanayi kompleksini desteklediği ve Rusya'ya Ukrayna'ya açtığı savaşta destek verdiği söylenmektedir. Bu gerçeğe birlikte, Çin'in askeri kapasitelerindeki artış ve arkasındaki niyetlere dair şeffaflık sorunu olduğu vurgulanmaktadır (NATO, 16 Ocak 2025).

Çin'in hızlı artış gösteren askeri kapasiteleri, ABD'den altı kat daha hızlı endüstriyel çıktı üretme dinamizmi, 2030 yılına kadar 1000 adet nükleer savaş başlığına sahip olacağı gerçeği, NATO müttefikleri için büyük endişeler yaratmış gözükmemektedir (Bkz. NATO, 12 Şubat 2025; NATO, 23 Ocak 2025). NATO'ya göre Çin, büyük bir askeri yığınak peşinde koşan ve temel teknolojileri, kritik altyapıyı ve tedarik zincirlerini kontrol etmeye çalışan bir aktör konumunda olup Hint-Pasifik'te istikrarsızlaştırıcı faaliyetler yürütmeye devam etmektedir (NATO, 9 Nisan 2025). Genel Sekreter Rutte, NATO dilinde bir tehdit olarak söylenmese de Çin'in savunma sanayisinin inşasına, donanmasının yüksek kapasitesine ve 2030 yılına kadar 1.000 nükleer savaş başlığına ulaşacakları gerçeğine bakıldığında Çin konusunda naif kalamayacaklarını vurgulamıştır (NATO, 8 Nisan 2025). NATO, Çin'in askeri ve teknolojik kapasitelerindeki artış karşısında "Avro-Atlantik ve Hint-Pasifik bölgelerinin güvenliğinin her zamankinden daha fazla bağlantılı olduğu" perspektifi doğrultusunda Hint-Pasifik ortakları veya "IP4" olarak tanımlanan Japonya, Kore Cumhuriyeti, Avustralya ve Yeni Zelanda ile ilişkilerini sağlamlaştırma çabası içine girmiştir. Bu ülkeler, küresel ölçekte Çin ile rekabet edebilmek için Hint-Pasifik bölgesinde önemli paydaşlar olarak görülmektedir (NATO, 3 Nisan 2025; NATO, 4 Nisan 2025).

Tüm bu gelişmelerin ışığında NATO açıklamalarında düzenli olarak dile getirilen hususlardan biri de "kural temelli uluslararası düzenin korunması" meselesidir. NATO 2030 gündeminin bir parçası olan bu başlıkta genel olarak Rusya'nın saldırganlığı ve uluslararası hukuku çiğnemesi, Rusya ve Çin'in NATO sahasındaki istikrarsızlaştırma çabaları dile getirilmektedir.

NATO'nun 2030 gündemi çerçevesinde 14 Haziran 2021'de alınan zirve kararlarından 55. maddede açıkça dile getirilen, Çin'in nükleer kapasitelerinde ve askeri tesislerinde şeffaf olmayan ve dezenformasyonlar içeren artış, Avro-Atlantik Bölgesinde Rusya ile askeri işbirliği yapması, uzay, deniz ve siber sahalarda sorumlu davranmaması hususlarına dikkat çekilmiş ve Çin'in bu politikaları kural-temelli uluslararası düzene aykırı görülmüştür (Bkz. (NATO, 14 Haziran 2021, Md. 55). Çin'in ilgili uygulamaları bahsedilen dönemden sonra artarak devam etmiş ve kural temelli uluslararası düzene aykırı hareket ettiği yönündeki algı NATO açısından pekişmiş gözükmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde 2025 yılında yapılan konuşmalarda NATO'nun temel özellikleri ön plana çıkarılmakta, mevcut Ukrayna sorunu kapsamında Rus tehdidi ve Çin'in yükselişi dikkat çeken temel meseleler olarak ifade edilmekte, NATO içindeki külfet paylaşımı sorunu sıklıkla vurgulanmaktadır. Aslında, ilgili külfet paylaşımı sorunu, NATO 2030 gündemindeki temel başlıkları ilgilendirmektedir. Örneğin NATO'ya yatırım yapılması, caydırıcılık ve savunma kapasitesilerinin güçlendirilmesi, dayanıklılığın artırılması ve eğitimlerin ve kapasite inşasının artırılması meseleleri siyasi iradeye eşlik eden bütçe desteğine dayanmaktadır. Bu kapsamda 2025 yılındaki açıklamalarda, en çok gündem olan meselelerden biri külfet paylaşımı meselesi olmuştur. Vurgulanan savaş halindeki gibi hazırlık yapma meselesi öncelikli olarak 2030 gündeminde yer alan savunma ve caydırıcılık unsurlarının artırılmasını getirmiştir. Ukrayna sahası, ilgili konularda yatırım ve deneyimlerin gözlemlendiği bir vaka olmuştur.

Ukrayna bahsinin geçtiği konuşmaların ikisinde ise Ukrayna'ya garanti edilmiş bir NATO üyeliği olmadığı ve bu konuda herhangi bir karar alınmadığı not edilmiştir (NATO, 9 Mayıs 2025). Bu minvalde Ukrayna'nın NATO sınırlarına dahil edilerek caydırıcılık kullanılmaktansa, desteklenerek savunulması öne çıkmıştır. NATO'nun bir ortağı olan Ukrayna'nın dayanıklılığının artırılması, savunma kapasitelerinin güçlendirilmesi önem verilen bir politika mahiyetindedir. Ukrayna'nın kendisini savunması için Ukrayna'ya hava savunma sistemleri, savaş uçakları, tanklar, top ve mühimmat desteği yapıldığı (NATO, 24 Şubat 2025); 2024 yılında toplam 50 milyar doları geçen maddi yardımda bulunduğu (NATO, 17 Şubat 2025), 2025'in ilk 3 ayında ise 20 milyar doları geçen bir finans desteği (NATO, 4 Haziran 2025) sağlandığı gözükmektedir.

Diğer yandan Birleşik Krallığın bir teklifi olarak Ukrayna'da bir koalisyon gücü konuşlandırılması yönündeki teklifin de Fransa tarafından desteklendiği ve prensipte NATO tarafından reddedilmediği ancak ilgili konuda net bir karar bulunmadığı ifade edilmiştir. Ukrayna'ya bir koalisyon gücünün konuşlanması meselesi 2025 yılı içerisinde 20 Şubat ve 26 Mayıs tarihlerindeki açıklamalara yansımıştır. Bu husus, NATO'nun gündeminde olmasından ziyade Birleşik Krallık ve Fransa'nın öne sürdüğü bir politika olarak not edilmiştir (NATO, 20 Şubat 2025; NATO, 26 Mayıs 2025). Diğer yandan Genel Sekreter, 20 Şubat 2025'te gelen bir soru üzerine NATO'nun Ukrayna sahasında konuşlanması hususuna "her opsiyon masada" şeklinde bir yanıt vermiştir (NATO, 20 Şubat 2025).

Tüm bu desteğin arkasında Rusya'nın NATO'yu tehdit ettiği algısı mevcuttur. Aslında Ukrayna sahasıyla sınırlı kalmayan şekilde Rusya'nın NATO sahasını "istikrarsızlaştırma" politikası güttüğü (NATO, 3 Şubat 2025), NATO ülkelerinin demokrasilerini ve özgürlüklerini kısıtlamaya çalıştığı (NATO, 15 Ocak 2025), bu istikrarsızlaştırma politikası içinde de suikast girişimleri (NATO, 14 Ocak 2025), siber saldırılar, sabotajlar ve dezenformasyon gibi faaliyetlerin bulunduğu (NATO, 13 Ocak 2025) vurgulanmıştır. 3 Şubat tarihinde yapılan açıklamada Birleşik Krallık Ulusal Sağlık sistemlerine yapılan saldırı ve bir Rus ajanının yakalanması; Baltık Denizinde deniz altından geçen kabloların kesilmesi ilgili hususa örnek gösterilmiştir (NATO, 13 Ocak 2025 ; NATO, 3 Şubat 2025; NATO, 13 Şubat 2025). Bunlara ek olarak Rusya'nın NATO'nun doğu kanadında sıklıkla hava sahası ihlalleri yaptığı ifade edilmiştir (NATO, 9 Mayıs 2025). Bu noktada NATO 2030 gündeminin önemli bir başlığı olan teknolojik üstünlüğün korunması meselesi gündeme gelmektedir. Özellikle siber saldırılar ve hibrit tehditler konusunda NATO üyeleri ve partnerleri arasında bir işbirliği sağlanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Örneğin NATO - Japonya ilişkilerinde siber

alandaki işbirliğinin operasyonelleşmeye başlayan önemli bir başlık olduğu görülmektedir (Bkz. NATO, 9 Nisan 2025).

Varolan saldırılara karşı dayanıklılığın artırılması NATO 2030 gündeminin önemli başlıklarından biri olmuştur. NATO'nun 2025 yılı söylemlerinde de güçlü bir savunma yapısının varlığının yapılan savunma harcamalarıyla orantılı olduğu ve gayri safi milli gelirin en az % 2'lik kısmının NATO üyelerince savunma harcamalarına ayrılmasının önem arzettiği, bu konuda gelişim sağlandığı ancak % 2'lik bir yatırımın yeterli görülemeyeceği vurgulanmıştır.

Cambridge çevrimiçi sözlüğe göre, "dayanıklılık" terimi, "hasar, hastalık, şok vb. sonrasında hızla iyileşebilecek kadar güçlü" anlamına gelir. Dayanıklılığın ikinci bir anlamı ise "bir maddenin büküldükten, esnetildikten veya bastırıldıktan sonra orijinal şekline dönme yeteneği"dir (Bkz. Cambridge Çevrimiçi Sözlük, t.y.; Oxford Çevrimiçi Sözlük, t.y.). Bu açıklamalar doğrultusunda NATO, kendisini beklenen ve beklenmeyen birçok şoka, hasara ve saldırıya karşı dirençli olarak görmektedir; veya hasar gördükten hemen sonra iyileşme yeteneğine sahip olduğunu ifade etmektedir.

Dayanıklılık, 2030 stratejisine yerleştirilmiş temel kavramlardan biridir. 2025 yılı söylemleri hesaba katıldığında bu dayanıklılık askeri, politik ve ekonomik terimlerle anlaşılabilir. Dayanıklılığın, zorluklarla başa çıkmak, riskleri ve tehditleri ortadan kaldırmak ve ayrıca sahadaki herhangi bir saldırı veya istikrarsızlaştırma kampanyasına yanıt vermek için yetenekli, çevik ve harekete geçebilirlik olduğu ifade edilebilir. NATO için dayanıklılık, ise tehdit veya saldırıların NATO'nun yapısını, motivasyonunu ve yeteneklerini değiştiremeyeceği anlamına gelir. Örneğin, 2030 stratejilerine uygun bir şekilde NATO Finlandiya'ya bir kara kuvveti eklemiş ve 2025'te Romanya, Bulgaristan, Macaristan, Slovakya, Estonya, Litvanya, Letonya, Polonya'dakilere ek olarak dokuzuncu "İleri Kara Kuvvetleri"ni kurmuştur (NATO, 26 Mayıs 2025). Baltık Denizini gözetlemek üzere de özellikle insansız hava araçlarıyla güçlendirilen enerji, internet ve telekomünikasyon kablolarına yönelik istikrarsızlaştırma saldırılarına karşı bir nöbet görevi tahsis ederek Baltık Denizi'ndeki dayanıklılık unsurlarını artırmıştır (NATO, 14 Ocak 2025).

NATO açıklamalarında, caydırıcı ve dirençli bir güç olarak ortak savunma faaliyeti gerçekleştirebilmek için sahada mevcut ortak iradenin gerçek askeri yansımalarının olması beklenmektedir. Bu süreç, Müttefikler tarafından belirli düzeyde ekonomik yatırım yapılmasını gerektirmektedir. 2030 gündeminde yer alan NATO'ya yatırım yapılması meselesi, NATO'nun sahada görünürlüğü ve aktivizmi getirmektedir. Hiç şüphesiz, 2030 gündeminde yer alan eğitimlerin yapılması ve kapasite inşalarının geliştirilmesi de bu çabalarla paralel yürümektedir.

Tüm bu meselelerin dayandığı temel nokta yine külfet paylaşımı hususudur. NATO ülkelerinin gayri safi milli hasıllarının en az % 2'ni savunma harcamalarına ayırmaları beklenmektedir. Ancak tehdit düzeyindeki artış, caydırıcılık ve savunma kapasiteleri için daha fazla yatırım ihtiyacı doğurmuş ve bu rakamlarda bir artışa işaret etmiştir. NATO gündeminde en çok tartışılan konu, % 2'nin açıkça yeterli olmadığı gerçeğidir. 2025'teki mevcut veriler, ABD'nin NATO harcamalarının % 44'ünü tek başına üstlendiğini, diğer üyelerin ise toplamda sadece % 56 harcadığını göstermektedir. Bu rakamların 2032'de tüm üye ülkeler tarafından planlanan bir artışla sırasıyla % 30 ve % 70'e geçeceği tahmin edilmektedir (NATO, 26 Mayıs 2025). Genel Sekreter, Haziran 2025'teki Lahey Zirvesi'nde tüm NATO üyeleri için toplam % 5 harcamaya eşit olan % 3,5 (Temel askeri ihtiyaçlar) artı % 1,5 (savunmayla ilgili harcamalar) önermeye karar verdiğini tekraren belirtmiştir (Bkz. NATO, 5 Haziran 2025; NATO, 9 Haziran 2025). Müttefiklerin üçte ikisi bu oranı Şubat ayında elde etmişken (NATO, 12 Şubat 2025), Haziran 2025'te tüm üyelerin % 2 oranına ulaşmasının beklendiği belirtilmiştir (NATO, 9 Haziran 2025). NATO söylemlerinde öne çıkan önemli sloganlardan biri "Daha fazla harca, daha fazla üret" olmuştur. Bu minvalde, Genel Sekreter Rutte tarafından Rusya'nın tek başına tüm NATO müttefiklerinden toplamda dört kat daha hızlı mühimmat ürettiği ifade edilmiştir: "Biz NATO'nun tamamında bir yılda, Rusya'nın üç ayda ürettiği mühimmatı üretiyoruz ve

Rusya, toplam NATO ekonomisinin sadece % 5'ini oluşturuyor" (NATO, 20 Şubat 2025, ayrıca bkz. NATO, 23 Ocak 2025, NATO, 4 Haziran 2025).

Genel olarak değerlendirildiğinde NATO 2030 gündemi, sahadaki gerçekliğin değişmesiyle yeniden değerlendirilebilecek bir hale gelmiştir. İlgili stratejide mevcut bulunan unsurlardan siyasi istişare ve koordinasyonun derinleştirilmesi hususunda adımlar atıldığı, 360 derece bir politika kapsamında NATO üyesi ve NATO ortağı ülkelerle birlikte daha küresel bir angajmana sahip bir NATO'nun inşa edilmeye devam edildiği görülmüştür. Tartışmaların odağında bulunan külfet paylaşımı meselesindeki gelişmeler ışığında NATO üyelerinin savunma harcamalarını % 2'den % 5'e çıkarmasının hedeflendiği gözükmemekte ve NATO'ya daha fazla yatırım yapılacağı anlaşılmaktadır. Bütçedeki ilgili artışın sahadaki yansımaları savunma ve caydırıcılık unsurlarının artması, eğitimlerin ve kapasite inşasının artması olarak gözlemlenmiştir. Ukrayna sahasına yapılan destek, Finlandiya'da öncü bir kara kuvveti kurulması gibi unsurlar bu hususa örnektir. Diğer yandan yapılan tüm hamlelerde teknolojik eşliğin korunması için de çalışmalar yürütüldüğü görülmüştür. Örneğin NATO ortağı Japonya ile siber tehdit konularında ortak çalışmalar yapılması önem arz eden konulardan bir tanesidir.

Rusya'nın uzun dönemli bir tehdit olarak değerlendirilmesi ve Çin'in askeri yapılanmasındaki artış nedeniyle potansiyel bir risk olarak görülmesiyle birlikte, NATO'nun "savaş halinde gibi hazırlanması gerektiği" yönünde bir söylem geliştiği görülmüştür. Bu kapsamda NATO 2030 gündemi çerçevesinde özellikle Ukrayna sahasında gözlemlenen, Çin'in teknolojisiyle, İran'ın İHA ve füzeleriyle, Kuzey Kore'nin ise askerleriyle Rusya'ya sunduğu destek gelecekteki küresel rekabette bir tehdit bloğunun canlanmaya başladığı kanısını doğurmuştur. Tüm bu çerçevede askeri güvenlik konularının öne çıktığı ve geleneksel bir güvenlik tehdidi olarak çatışmaların NATO sahasına sıçraması ihtimali üzerinden hazırlıklar yapıldığı görülmüştür. Bu algının dayanıklılık unsurlarında artışa neden olduğu da gözükmemektedir. Ancak, 2030 stratejisinde kendisine yer bulan "İklim değişikliği ile mücadele edilmesi ve ona uyum sağlanması" ve insan güvenliği gibi unsurların NATO'nun 2025 yılı söyleminde ciddi bir şekilde bulunmadığı gözlemlenmiştir. Özetle, 2030 stratejisinin 2025 yılındaki tehdit algılamaları için isabetli bir zemin oluşturduğu, ilgili strateji çerçevesinde faaliyetlerin yürütüldüğü ifade edilebilirse de, iklim değişikliği gibi geleneksel olmayan güvenlik sektörlerine dair söylemlerin oldukça azaldığı, NATO'nun temel tehdit algılarından uzaklaştığı görülmüştür.

SONUÇ

NATO 2030 gündeminin kapsayıcı bir öngörüyle hazırlandığı ifade edilebilir. Özellikle Rusya ve Çin için potansiyel risklerin ifade edildiği bu strateji metni, 2025 yılında NATO'nun tehdit algılarının nüvelerini taşımıştır. NATO 2030 gündemi kabul edildikten sonra uluslararası sistemdeki en büyük değişimlerden biri hiç kuşkusuz Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgal ederek başlattığı savaş olmuştur. Rusya'nın bu saldırganlığı, Rusya'nın algısını NATO açısından değiştirmiştir. Hemen hemen her konuşmada NATO için en önemli tehditin Rusya olduğu ve Ukrayna'ya açtığı haksız savaşın vurgulandığı gözükmemektedir. Bu eğilimi teyit eder şekilde, 24-25 Haziran 2025 tarihlerindeki Lahey Zirvesinde de NATO'nun tartıştığı en temel konuların başında Ukrayna'nın geldiği görülmüştür (Bkz. NATO, 24 Haziran 2025).

2025 yılının ilk altı ayındaki NATO açıklamalarına bakıldığında NATO'nun 2030 gündeminde yer alan unsurların bazılarının önemini yitirirken, kimi tehdit algılarının arttığı ve netleştiği gözlemlenmiştir. Bu netleşme, NATO politikalarında operasyonelleşme oranını artırmış, "bir savaş hali" varmışcasına NATO kapasite ve yeteneklerinin hazırlanmaya başladığı görülmüştür. NATO 2030 gündemindeki öncül tehditlerin artması neticesinde 2025

yılında NATO'nun bir anlamda "teyakkuza" geçtiği ve mobilizasyonunu sahada artırdığı bir evreye geçtiği söylenebilir. Netleşen en önemli tehdit Rusya olurken, henüz direkt tehdit olarak nitelendirilmeyen Çin'in yükselişi, NATO için potansiyel bir riskten tehdit olma yolunda ilerlemektedir. 24 Haziran 2025 tarihinde Lahey Zirvesinde Genel Sekreter Mark Rutte'nin Rusya için Çin'in "küçük çalışma arkadaşı" (*junior colleague*) şeklinde ifade kullanması, NATO'nun bu ikiliyi bir blok halinde gördüğünün önemli işaretlerinden biri olmuştur (Bkz. NATO, 24 Haziran 2025).

2025 yılında NATO'nun açıklamalarında, birincil derece öneme sahip Ukrayna krizinin NATO'yu tehdit eden bir deneme sahasına dönüştüğü değerlendirilmektedir. Ukrayna sahasında yaşananların NATO ülkelerine yayılma riskinin olduğu, bu noktada Rusya ve Çin'in öncü oldukları, çeşitli istikrarsızlaştırma çabalarına girerek NATO sahasını hedef aldıkları vurgulanmaktadır. Bu kapsamda NATO 2030 gündemi kapsamında kural temelli uluslararası düzenin özellikle Rusya ve Çin tarafından zedelenmesi öne çıkmaktadır. 2021 yılında ortaya konan potansiyel riskler, 2025 yılında sahada istikrarsızlaştırma faaliyetleriyle NATO sahasını bizzat tehdit eder niteliğe bürünmüş gözükmemektedir. Bu minvalde, NATO'nun bugün için kendisini savunacak durumda olduğu ancak Rusya ve Çin'deki askeri üretimi değerlendirildiğinde bu üstünlüğü 5 yıl zarfında koruyamama riskinin olduğu belirtilmiştir (Bkz. NATO, 20 Mart 2025).

Rusya'nın Ukrayna'daki varlığının sadece bu sahada sınırlı kalmadığı, NATO'ya karşı uzun vadeli bir tehdit oluşturduğu, hatta Ukrayna'da barış sağlansa bile bu tehditin devam edeceği not edilmiştir. Rus saldırganlığının Çin, Kuzey Kore ve İran tarafından desteklendiği ve bu yönde dezenformasyon kampanyaları, siber saldırılar, suikast girişimleri düzenlendiği ifade edilmiştir. NATO, ilgili ülkelerin yakın gelecekte NATO'ya karşı birlikte bir tehdit oluşturabileceği yönünde bir kanıya sahiptir. NATO, yaklaşan bu küresel rekabet ortamında, Ukrayna sahasını öncül bir mücadele sahası olarak algılamaktadır. O nedenle de Ukrayna sahasındaki başarıyı gelecekteki küresel rekabet için kritik bir kazanım olarak görmektedir.

2025 yılından bakıldığında 2030 gündeminde yer alan siyasi istişare ve koordinasyonun tehditler arttıkça arttığı görülmüştür. Diğer yandan, 2030 stratejisinde belirtilen caydırıcılık ve savunma kapasitesilerinin güçlendirilmesi, dayanıklılığın artırılması, teknolojik eşğin korunması, eğitimlerin ve kapasite inşasının artırılması hususları hem NATO üyeleri hem de NATO ortaklarıyla istişare edilip geliştirilmeye çalışılmaktadır. Ancak NATO açıklamalarında tüm bu başlıkların bütçeyle desteklenmesi gereken unsurlar olduğu, o yüzden de hem savunma harcamalarına hem de NATO'ya yapılan yatırımların artarak devam etmesine ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda geline nokta NATO üyelerinin ayrı ayrı savunma bütçelerine ayıracakları payın % 5'e çekilmesi, Genel Sekreter tarafından 24-25 Haziran 2025 Lahey Zirvesinde teklif olarak sunulmuştur (NATO, 24 Haziran 2025). İlgili başlıklarda 2030 gündeminde karar verildiği şekliyle olumlu bir gidişatın olduğu ve bunun paralel şekilde NATO söylemlerine yansdığı gözlemlenmiştir.

Diğer yandan NATO 2030 gündeminde yer alan terörizmle mücadele konusunda 2025 yılı içerisinde açıklamaların oldukça az olduğu, Pandemi sürecinin etkileri gibi meselelerin gündemden kalktığı görülmüştür. Giderek nabızı düşen meselelerden bir tanesi de iklim değişikliği ile mücadele ve uyum çalışmaları olmuştur. Askeri bir örgütlenme olarak askeri hareketliliğin sera gazı salınımlarının ölçülerek takip edileceği ve 2050 sıfır emisyon hedefine ilerleneceği yönünde kararlar alınmışken, ilgili hususun NATO açıklamalarında giderek hiç yer almadığı gözlenmiştir. Benzer bir şekilde, 14 Haziran 2021 tarihinde NATO 2030 gündemiyle birlikte hakkında eylem kararları alınan diğer meseleler olan insan güvenliği ve kadın, pandemi ve doğal afetler gibi meseleler de gündemden tamamen düşmüş gözükmemektedir.

Sonuç olarak, 2030 gündemi isabetli öngörülerde bulunarak 2025 yılında NATO'nun en büyük tehdit algısını oluşturan Rusya'nın saldırganlığını ve en büyük risk algısını oluşturan Çin'in askeri yükselişini öngören bir bilgi zemini hazırlamıştır. 2025 yılında devam eden Ukrayna'daki çatışmalar ile birlikte, Rusya ve Çin'in NATO sahaslarını etkileyen

istikrarsızlaştırma hamleleri ve nihayetinde kural temelli uluslararası düzene zarar vermeleri 2030 gündemindeki temel noktalarla örtüşmektedir. Ancak Rusya'nın 2022 Şubat ayında Ukrayna'yı işgal etmesiyle birlikte Rusya, Çin, Kuzey Kore ve İran'ın aynı safta bir blok halinde ortaya çıkması ve yakın gelecekte NATO'ya tehdit oluşturabilecek bir birlikteliği işaret etmesi, NATO'yu mobilize etmiş gözükmemektedir. Bu çerçevede, NATO'nun karşısında Çin'in aktif olacağı küresel bir rekabet için hazırlandığı söylenebilir. Diğer yandan, insan güvenliği ve çevre güvenliği gibi geleneksel olmayan güvenlik sektörlerinde NATO 2030 gündeminde yer alan tehdit algılarının zayıfladığı ve 2025 söylemlerinde pek yer bulmadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Cambridge Çevrimiçi Sözlük. (t.y.). Resilient. *Cambridge Dictionary*. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english-turkish/resilient?q=resilience> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2025).

Keckskeméthy, K.S. (2021). The NATO 2030 Report. Strategic Priorities of the Alliance. *International Conference Knowledge-based Organization*. 27 (1), ss. 118-124.

Moller, S. B., & Rynning, S. (2021). Revitalizing Transatlantic Relations: NATO 2030 and Beyond. *The Washington Quarterly*, 44(1), 177–197. <https://doi.org/10.1080/0163660X.2021.1896133>

NATO. (t.y.) NATO 2030: Making a Strong Alliance Even Stronger. <https://www.nato.int/nato2030/index.html> (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (25 Kasım 2020). NATO 2030: United for a New Era - Analysis and Recommendations of the Reflection Group Appointed by the NATO Secretary General. www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2020/12/pdf/201201-Reflection-Group-Final-Report-Uni.pdf (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (Haziran 2021). NATO 2030 [Factsheet]. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2021/6/pdf/2106-factsheet-nato2030-en.pdf (Erişim Tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (13 Ocak 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte at the European Parliament's Committee on Foreign Affairs and Subcommittee on Security and Defence [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232125.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (14 Ocak 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte with the President of Finland Alexander Stubb and the Prime Minister of Estonia Kristen Michal at the Baltic Sea NATO Allies Summit. [Joint press conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232116.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (15 Ocak 2025). by the Chair of the NATO Military Committee, Admiral Rob Bauer and NATO Secretary General Mark Rutte at the meeting of the Military Committee in Chiefs of Defence [Opening remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232160.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (16 Ocak 2025). by the Chair of the NATO Military Committee, Admiral Rob Bauer, the Supreme Allied Commander Europe, General Christopher Cavoli and the Supreme Allied Commander Transformation, Admiral Pierre Vandier [Joint Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232213.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (23 Ocak 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte during a panel discussion “Your Country First – Win With Us” at the Annual Meeting of the World Economic Forum in Davos, Switzerland [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232545.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (3 Şubat 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte with the Prime Minister of the United Kingdom, Keir Starmer.[Joint press conference] Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232757.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (12 Şubat 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte ahead of the meeting of NATO Defence Ministers in Brussels [Pre-Ministerial press conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232941.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (13 Şubat 2025). by NATO Secretary General Mark Rutte at the North Atlantic Council in Defence Ministers Session [Opening Remarks]. Speeches & Transcripts.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232949.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (17 Şubat 2025). *by NATO Deputy Secretary General Radmila Shekerinska at the opening ceremony of the Joint Analysis, Training and Education Centre* [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_232954.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (20 Şubat 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte followed by a Q&A at the Comenius University, in Bratislava* [Speech]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_233223.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (24 Şubat 2025). *by NATO Deputy Secretary General Radmila Shekerinska at the ceremony marking three years of Russia's full-scale invasion of Ukraine* [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_233466.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (28 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte at the ceremony marking the 70th Anniversary of Germany in NATO* [Speech]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234896.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (20 Mart 2025). *by NATO Deputy Secretary General Radmila Shekerinska at the European Parliament's Committee on Security and Defence followed by a moderated discussion*. [Opening Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_233899.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (26 Mart 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte followed by moderated discussion at the Warsaw School of Economics* [Speech]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_233924.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (2 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte ahead of the meetings of NATO Ministers of Foreign Affairs* [Pre-ministerial press conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234072.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (3 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte with US Secretary of State Marco Rubio at the meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs in Brussels* [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234085.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (4 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte following the meetings of NATO Ministers of Foreign Affairs* [Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234095.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (8 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte with the Minister of Defence of Japan, Gen Nakatani* [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234397.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (9 Nisan 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte with the Prime Minister of Japan, Shigeru Ishiba* [Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234471.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (25 Nisan 2025). *Conversation with NATO Deputy Secretary General Radmila Shekerinska at the 2025 NATO Youth Summit* [Setting the scene]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_234806.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (9 Mayıs 2025). *with NATO Secretary General Mark Rutte and the Chancellor of Germany, Friedrich Merz* [Joint press conference]. Speeches & Transcripts.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235026.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (14 Mayıs 2025a) *by Admiral Giuseppe Cavo Dragone, Chair of the NATO Military Committee* [Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235097.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (14 Mayıs 2025b) *by Admiral Giuseppe Cavo Dragone, Chair of the NATO Military Committee* [Opening Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235099.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (15 Mayıs 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte following the Informal meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs in Antalya.* [Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235107.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (21 Mayıs 2025). *with NATO Secretary General Mark Rutte and the President of Czechia, Petr Pavel* [Joint Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235514.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (26 Mayıs 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte to the NATO Parliamentary Assembly, followed by a moderated conversation* [Address]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235647.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (31 Mayıs 2022 [Güncelleme]. 2021 NATO Summit. <https://www.nato.int/cps/en/natohq/184620.htm> (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (4 Haziran 2025) *by NATO Secretary General Mark Rutte ahead of the meeting of NATO Defence Ministers in Brussels* [Pre-ministerial press conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235761.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (5 Haziran 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte following the meeting of NATO Ministers of Defence in Brussels* [Press Conference]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235894.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (9 Haziran 2025). *Building a Better NATO - Speech by NATO Secretary General Mark Rutte at Chatham House - London, United Kingdom.* Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_235867.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (24 Haziran 2025). *by NATO Secretary General Mark Rutte at the NATO Public Forum* [Remarks]. Speeches & Transcripts. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_236426.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 25 Haziran 2025).

NATO News. (14 Haziran 2021). *NATO Secretary General's press conference at NATO Summit Brussels, 14 JUN 2021* [Video]. Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=ChB5b_J5Ddo (Erişim Tarihi, 15 Haziran 2025).

NATO. (14 Haziran 2021). *Brussels Summit Communiqué - Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Brussels 14 June 2021.* NATO News. https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

Oxford Çevrimiçi Sözlük. (t.y.). Resilience. *Oxford Learner's Dictionary.* <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/resilience?q=resilience> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2025).

T.C. Dışışleri Bakanlığı. (t.y.) *NATO 2030: Yeni Bir Çağ İçin Birliktelik* [Dış Politika / Uluslararası Kuruluşlar ve İlişkilerimiz / Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı]. <https://www.mfa.gov.tr/nato-2030.tr.mfa> (Erişim tarihi, 15 Haziran 2025).

Thierry Tardy (2020). “*NATO 2030. United for a new era*”: a Digest. NATO Defense College. <http://www.jstor.org/stable/resrep32322>